

Öntaş, B. 2020, "Davut Yiğitpaşa, Hakan Öñiz, Akın Temür, *Black Sea Archaeology Studies Recent Developments*", *Amisos*, 5/8, 259-263.

AMİSOS / AMISOS

Cilt/Volume 5, Sayı/Issue 8 (Haziran/June 2020), ss./pp. 259-263

ISSN: 2587-2222 / e-ISSN: 2587-2230

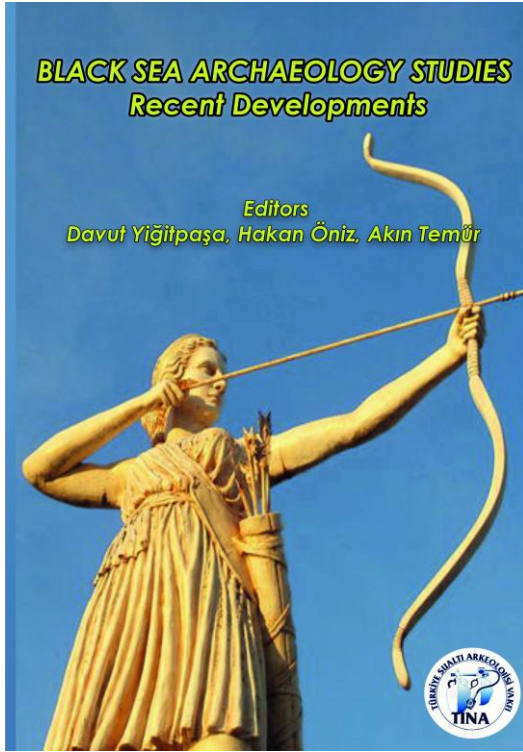
Kitap Tanıtımı / Book Review

Geliş Tarihi/Received: 18. 04. 2020

Kabul Tarihi/Accepted: 27. 06. 2020

DAVUT YİĞİTPAŞA, HAKAN ÖNİZ, AKIN TEMÜR, *BLACK SEA ARCHAEOLOGY STUDIES RECENT DEVELOPMENTS*

Boran ÖNTAŞ*

Editörler Davut YİĞİTPAŞA, Hakan ÖNİZ, Akın TEMÜR, *Black Sea Archaeology Studies Recent Developments*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2018, 247 sayfa, 16 harita, 186 resim, 38 çizim, 5 tablo.

Kaşkalardan Hititlere, Greklerden Romalılara birçok medeniyetin yaşadığı, yeşilin mavi ile kucaklaştığı bu cennet diyarlarında, sahip olduğu dağlık yapısı ve sık ormanlarla kaplı olması sebebiyle yapılan arkeolojik araştırmalar diğer bölgelere nazaran daha az ve kısıtlı gerçekleşmiştir. Bu nedenle de bölge hakkındaki bilgilerimiz belli çerçeveler içerisinde kalmıştır. Kitapta sunulan araştırmaların sonuçları, tarih öncesi çağların başlarından itibaren birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olan Karadeniz'in

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Bölümü, Samsun/Türkiye.

E-posta: boran.ontas@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2396-5270>

çeşitli illerinde hatta sınırı olan başka ülkelerde gerçekleştirilen yüzey araştırmaları, kazılar ve su altı araştırmaları gibi arkeolojik çalışmalar neticesinde, bahsettiğimiz araştırma eksikliğini bir nebze olsun giderecek niteliktedir.

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Arkeoloji Bölümü Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Davut Yiğitpaşa ve Selçuk Üniversitesi, Arkeoloji Bölümü Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Hakan Öviz ile birlikte, her yıl farklı ülkelerde yapılan “International Symposium on Underwater Research (ISUR)” 10’uncusu “Karadeniz Arkeolojisi/Black Sea Archaeology” ile bütünleştirilerek Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi’nde gerçekleştirmişlerdir. Kitap, TINA-Türkiye Sualtı Arkeolojisi Vakfı’nın sponsorluğunda, söz konusu sempozyum bildirilerinin derlenmiş halidir.

Önsözünü Oğuz Aydemir’in yazdığı kitap, “Kazı ve Yüzey Araştırmaları”, “Su Altı ve Deniz Arkeolojisi”, “Yerleşim Arkeolojisi” başlıkları altında, 3 ana bölümden ve toplamda 25 makaleden oluşmaktadır. Genel olarak makaleler incelendiğinde, Karadeniz’e kıyısı olan ülkelerde gerçekleştirilen arkeolojik yüzey araştırmaları, kazılar ve su altı arkeolojisi çalışmaları, su altı kültürel mirasın korunması için yapılacaklar, müzelerde yer alan eserler gibi birçok konuyu içerisinde barındırmaktadır. Makalelerde ifade edilen bilgiler resim, harita, çizim ve tablolardan oluşan görseller ile desteklenmiştir.

Akın Temür ve Gazanfer İltar’ın yazmış olduğu “Giresun, Aretias Adası Kazısı/Khalkeritis” başlıklı makalede, Pontus bölgesinin önemli yerleşim merkezlerinden biri olan, Klasik Çağ’da Aretias, Roma İmparatorluğu döneminde Khalkeritis adı verilen Giresun Adası anlatılmaktadır.

Giresun Ada’sında ilk arkeolojik kazılar 2011 ve 2012 yıllarında gerçekleştirilmiştir. 2013-2014 yıllarında kazılara ara verilmiş ve 2015 yılında Giresun Müzesi yönetimi tarafından kazılar yeniden başlatılmıştır. Kazılar sonucu birkaç mimari yapı kalıntısı tespit edilmiştir.

Makalede ilk olarak, adanın coğrafi özellikleri ve tarihi anlatılmaktadır. Daha sonraki bölümlerde, Giresun Adası’nda 2009-2011 yılları arası gerçekleştirilen yüzey araştırmaları ve kazılar sonucu açığa çıkarılmış olan Kilise/Manastır kompleksi, Şapel ve Pithos ile Orta Çağ kalıntıları alt başlıklar halinde işlenmiştir.

A.Y. Predtechenskaya ve I.R. Nikolaev’in yazmış olduğu “Karayiplerdeki Su Altı Kültürel Mirasın Yönetiminde Hukuk Çatışmaları: Küba Örneği” başlıklı makalede, Küba’da kültürel mirasın korunması konusunda İspanya, İngiltere ve ABD gibi ülkeler arasındaki yasal farklılıklardan söz edilmektedir. İngiltere ve ABD’nin sualtı kültürel mirasın yasal olarak korunmasında ana aracı olan “Unesco Sualtı Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi”ni imzalamamış olmasından dolayı, Karayiplerin su altı kültürel mirasın uluslararası camiada yaşadığı hukuksal ve siyasi sorunlar makalenin ana temasını oluşturmaktadır.

Alexandra Bivolaru, Matthie Graime, Veronica Rossi, Valentin Bottez, Nick Marriner, Christophe Morhange, Vasilica Lungu ve Marius Strinu’nun yazmış olduğu “Tuna Deltası ile Karadeniz Arasında: İki Arkeolojik Alanda (Hiria ve Halmyris, Romanya) Çoklu Vekil Çalışmasının Ön Sonuçları” başlıklı makalede, Tuna Deltası’nda Neolitik dönemden Orta Çağ’a kadarki süreçte çevresel evrim ve insan etkileri üzerine genel bir bakış sağlamayı amaçlayan, Amidexgeomed ve Cofundjeoarkeolojik projelerinin ön sonuç raporları sunulmuştur. Yapılan biyo-sedimentolojik analizler ile Tuna Deltası’ndaki üç önemli yerleşim alanı olan Hiria, Enisala ve Halmyris’in arkeolojik verileri karşılaştırılmıştır.

Hakan Öniz ve Murat Karademir tarafından kaleme alınan “Alanya Sahili Su Altı Araştırmaları” adlı makalede, Syedra Antik Kenti su altı araştırmaları, Alanya Kalesi kazı ekibiyle Prof. Dr. Osman Eravşar tarafından yönetilen Alanya Kalesi su altı araştırmaları ve Kızıl Kule ile Demirtaş’ta gerçekleştirilen su altı araştırmaları konu alınmış, bu dört su altı araştırması ayrı başlıklar altında okuyucuya aktarılmıştır.

I. Nikolaev, N. Karbaia ve S. Fazlulin’in yazmış olduğu “İngiltere’de Su altı Kültürel Mirası ve Stklar: Sorunlar ve Başarılar” başlıklı makalede, Unesco’nun 2001 yılında sunduğu “Su Altı Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi”ni reddeden İngiltere’nin, sözleşmede yer alan prosedürlerin zaten büyük bir bölümünü yürütüyor olmasındaki çelişki anlatılıp, İngiltere’nin su altı kültürel mirasının korunması çerçevesinde göstermiş olduğu başarıları ve başarısızlıkları anlatılmıştır.

Maria Ayça Koçdağ’ın kaleme aldığı “Kıbrıs Adası’nın Deniz Tarihi ve Kültürel Mirası: Su Altı Araştırmaları ve Su Altı Arkeolojik Kazıları” başlıklı makalede, tarih boyunca medeniyetlerin geçiş noktası olan Kıbrıs’ta, 2006-2007 yıllarındaki yüzey araştırmaları ile 2007 yılında gerçekleştirilen su altı araştırması kaleme alınmıştır. Makale, tarihi hakkında çok fazla bilgi sahibi olmadığımız Kıbrıs Adası’nın, deniz tarihi ve kültürel mirası hakkında önemli bilgiler içermektedir.

Mert Uğur Kara’nın yazdığı “Eski Gemilerde Omurganın Yapısı, Gelişimi ve İşlevi” adlı makalede, gemilerde günümüzde kullanılan omurganın ne olduğu, Antik Çağ’da nasıl ve hangi işlevde ortaya çıktığı, günümüzdeki ve antik dönemlerdeki farkları konu alınmıştır. Ayrıca antik dönemlere ait olan Uluburun, Hatshepsut, Ma’gan Michael, Girne gemileri, alt başlıklar altında ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır.

M. Mshvildadze ve Nikolov Tushabramishvili tarafından kaleme alınan “Gürcistan’ın Karadeniz Kıyısı ve Sualtı Arkeolojisine İlişkin Beklentileri” başlıklı makalede, Gürcistan’da önceleri teorik olan hususların, su altı arkeolojisi çalışmaları sayesinde arkeolojik verilerin değerlendirilmesine yenilikleri nasıl getirdiği anlatılmaktadır.

Okay Sütçüoğlu, “Osmanlı Arşivlerine Göre Karadeniz’de Dalış Aktiviteleri: Dalgıçların Amaçları, Nedenleri ve Etnik” başlıklı makalede, Osmanlı Dönemi’nde Karadeniz Havzası’nda gerçekleştirilen dalış faaliyetlerini içeren arşivlerde yer alan bilgilerin değerlendirilmesi sonucu bilgi sahibi olduğumuz dalgıçların yabancı kökenli olduğunu belirtmiş ve bu durumun nedenlerini tartışıp, çıkarımlarını okuyucu ile paylaşmıştır.

Okay Sütçüoğlu ve Ayşe Taşkesen’in yazmış olduğu “Karadeniz’de Chaikas; Kavramsal Sorunlar ve Eylem Alanları” adlı makalede, 16. yüzyıldan sonra eklenen özel ekipmanlarla kullanım amaçları değişen tekne tiplerinin neden değiştirildiği, Osmanlı arşivlerinde sıkça yer alan, özellikle Don Nehri ve Karadeniz’e bağlı nehirlerde ulaşım aracı olarak kullanılan “Chaikas” teknelerinin savaş araçlarına nasıl çevrildiği ve bu durumun yarattığı kavramsal sorunlar günümüzde elde edilen yeni veriler ile aktarılmaktadır.

Aylin Baş tarafından kaleme alınan “Sinop Öğretmen Lisesi Vakfı Kazılarında Bulgular” adlı makale, Sinop Öğretmen Lisesi’nin inşası sırasında gün ışığına çıkan ve daha sonraları Sinop Arkeoloji Müzesi’nin kurulmasıyla müzeye bağışlanan, pişmiş toprak ve metal eserleri konu almaktadır.

Ayşe F. Erol, “Türkiye Doğu Karadeniz Bölgesinin Fatsa Araştırmaları ve Cıngirt Kayası Kazıları Işığında Arkeolojik Değerlendirilmesi” başlıklı makalede, 2011-2015 yılları arası Doğu

Karadeniz Bölgesi'nde yer alan Fatsa'da gerçekleştirilen yüzey araştırmaları neticesinde ortaya çıkarılan yeraltı sığınağı, kaya mezarları, khamasorionlar ve yine Fatsa'nın Yapraklı Köyü'ndeki Cıngırt Kayası kazıları anlatılmaktadır.

Davut Yiğitpaşa'nın yazmış olduğu "Samsun'daki Demir Çağı Yerleşimlerine Genel Bir Bakış" adlı makalede, Orta Karadeniz Bölgesi'nde yer alan Samsun'un, kazılar ve yüzey araştırmaları neticesinde keşfedilen Demir Çağı yerleşimleri, ayrıntılı bir şekilde kaleme alınmıştır.

Akbelen Höyük ve Tümülüsü, Asarcık Kale Yerleşimi, Bakacak Kaya Kaya Yerleşimi, Kömürocağı Tepe Yerleşimi ve Tümülüsü, Kiraz Tepe Höyüğü, Tepe Deliği Kaya Yamacı Yerleşimi, Kızlar Kalesi, Yeşilköy Kaya Merdivenler ve Asar Kale, Salıpazarı Çağlayan, İnbükü Mağrası, Konakören Heybelik Höyük, Harmankaya/Üçkayalar Açık Hava Tapınağı, Esen Çay İnözü Boz Tarla Kybele Açık Hava Tapınağı, Çağlayan Eğrikalesi, Kirgil Kuşkayası, Ladik Başlamış Höyük, Evliya Yanı Mevkii gibi Samsun'un önemli Demir Çağ yerleşimleri ayrı başlıklar altında, kapsadıkları tüm dönemler dahilinde anlatılmaktadır. Ayrıca yazar, bahsi geçen yerleşim yerlerinde ele geçirilen arkeolojik buluntuları görselleri ile birlikte okuyucuya sunmaktadır.

Fatma Bağdatlı Çam'ın yazmış olduğu "Gerçeklik Mitleri: Amazonların Gerçekliğine Yeni Yaklaşımlar" adlı makalede, Amazonlar hakkında antik kaynaklarda yer alan bilgiler, Amazonların inançları ve kurdukları şehirler konu alınmıştır.

Fevziye Eker tarafından yazılmış olan "Ordu Paşaoğlu Konağı ve Etnografya Müzesi'ndeki Cam Kaplar" adlı makalede, Ordu Müzesi tarafından, Ordu'nun Korgan ilçesindeki Koççuğaz köyünde gerçekleştirilen kurtarma kazısı, bağış ya da satın alma gibi yollarla müzeye kazandırılan sekiz cam kap, çizim ve görselleriyle birlikte kaleme alınmıştır.

Fusun Tülek'in yazmış olduğu "Güney Karadeniz Kıyısındaki Deniz Ticaretinde Büyük Öneme Sahip Küçük Bir Ada: Daphnousia Adası/Kefken" adlı makalede, Karadeniz'de yer alan Nicomedia antik kentinin kuzey kıyısında küçük bir ada olan ve günümüzde Kefken olarak adlandırılan Daphnousia'nın tarih içindeki önemi anlatılmaktadır.

Gökhan Mustafaoğlu'nun kaleme aldığı "Batı Karadeniz Bölgesinde Ereğli ve Akçakoca İlçeleri Arasında Bulunan Paleolitik Dönem Bulguları Üzerine İlk Gözlemler" adlı makalede, Karadeniz Bölgesi'nde bulunan Zonguldak ilinin Ereğli ilçesi sınırları içerisinde gerçekleştirilen araştırmalar ve bu araştırmalar sonucu açığa çıkartılmış arkeolojik buluntular incelenmiştir.

F. Gülden Ekmen tarafından yazılmış olan "Türkiye'nin Batı Karadeniz Bölgesinde Yeni Arkeolojik Araştırmalar" adlı makale, Zonguldak ili sınırları içerisinde yer alan Aydınlar Deresi Vadisi'nin prehistorik dönemleri ile Heraclea Pontica Bölgesi'nde gerçekleştirilen yüzey araştırmalarının ön raporlarını içermektedir.

Gülğün Köroğlu'nun kaleme aldığı "Balatlar Halk Kilisesi Yapı Kompleksi" başlıklı makalede, Sinop şehir merkezinde 2010 yılında başlayıp yedi yıl süren kazılar sonucu ortaya çıkarılan ve Roma Dönemi'ne tarihlenen Balat Kilisesi, ayrıntılı bir şekilde okuyucuya anlatılmaktadır.

İbrahim Tellioglu tarafından yazılmış olan "Karadeniz'in Tarihsel Çalışmalarında Arkeolojinin Rolü" adlı makalede, Karadeniz Bölgesi'nde yapılmış arkeolojik çalışmalar sonucu, Karadeniz Bölgesi hakkında tarih öncesi dönemlerden günümüze kadar elde edilmiş bilgiler kısaca okuyucuya aktarılmıştır.

Mehmet Köseoğlu tarafından yazılmış olan “Kinneir’in Amisos ve Tarihsel Kaynakları Hakkındaki Anlatıları” adlı makalede, 1782 yılında doğmuş olan İskoç subay John Macdonald Kinneir’in, Samsun’a gelip Amisos hakkında yazdığı şahsi düşünceler, yazar tarafından analiz edilmektedir.

Murat Tekin tarafından kaleme alınan “Sebastopolis'in Tarihi, Kültürel Yapısı ve Pontus'un Güney Kısımındaki Arkeolojik Araştırmalar Işığında Çevresi” adlı makalede, 2012’den 2014’te kadar Tokat’ın Sulusaray, Yeşilyurt, Artova ve Turhal ilçelerinde gerçekleştirilen yüzey araştırmaları neticesinde ele geçirilen arkeolojik buluntular anlatılmaktadır.

Sümer Atasoy tarafından yazılan “Türkiye'nin Doğu Karadeniz Kıyısında Yüzey Araştırmaları ve Kazılar” adlı makalede, Türkiye’nin Karadeniz Bölgesi’nde çeşitli zamanlarda gerçekleştirilen yüzey araştırmaları, kazıları ve su altı arkeolojisi araştırmaları ele alınmıştır. Makalede daha çok Samsun’da gerçekleştirilen arkeolojik araştırmalar üzerine durulmuştur. Samsun ili dışında ise, Sinop Balatlar Kalesi ile Gelincik Oda Mezarları, Ordu Kurul Kazısı ve ayrıca Amfora Atölyeleri Kazıları yer almaktadır.

Tanıttığımız kitap görüldüğü üzere, Türkiye’de ve başka ülkelerde gerçekleştirilen su altı arkeolojisi, kazı ve yüzey araştırmaları gibi oldukça geniş bir konu yelpazesine sahiptir. Bu nedenle alanında uzman kişiler tarafından makaleler bütünü şeklinde hazırlanan kitap, sadece Türkiye’de yapılan araştırmalar ile sınırlı kalmayıp, yurt dışında gerçekleştirilen araştırmaları da içeriğinde barındırmaktadır. Ayrıca kitapta Karadeniz’in sadece belli bir dönemi esas alınmamış, eski çağlardan günümüze bölgede yaşamış olan birçok medeniyet ve kültür, farklı yazarların makaleleri sayesinde okuyucusuna aktarılmış. Bu zengin içeriğin yanı sıra, günümüzde çok yaygın olmayan su altı araştırmalarına kaynakça sağlaması, özellikle Karadeniz’in çok araştırılmamış olması sebebiyle kazı ve araştırmacının azlığı, kitabın bu eksikliği gidermesi adına önemli bir yere sahip olmasını sağlamış ve eserin değerini daha da arttırmıştır. Kitabın akademik ve uluslararası camiada yerinin olmasından doğan gereklilikle, tüm makaleler İngilizce kaleme alınmıştır.

Yazarların çoğu kaleme aldıkları makalelerin sonunda, konuları ile alakalı görsellere yer vermiştir. Ayşe F. Erol, Fatma Bağdatlı Çam, Füsün Tülek, İbrahim Tellioğlu, Mehmet Köseoğlu A.Y. Predtechenskaya ve I.R. Nikolaev adlı yazarların makaleleri görsel kullanımlara müsait olmasına karşın herhangi bir resim, harita, çizim veya tablo içermemesi, görsellerle desteklenen diğer makaleler arasında bu sayfaların direkt göze çarpmasına sebebiyet vermektedir.

Kısacası “Black Sea Archaeology Studies” adlı kitap sadece yeterince araştırılmamış, kısıtlı bilgilere sahip olduğumuz Türkiye’nin Karadeniz Bölgesi’ni değil, Karadeniz’e kıyısı olan diğer ülkelerin araştırmalarını da kapsamaktadır. Ayrıca içerdiği makaleler göz önünde bulundurulduğunda kendini sadece Karadeniz araştırmaları ile sınırlamayıp, adından çok daha fazlasını okuyucusuna sunmaktadır.